

ב פ ע ק ה

ה פ ר ש ה ה ר ו ס י ת

תולדות ימי מלחמת-התנועה המודרנית, המבוססת על השריון והמנוע, אינן ארוכות ביותר. אולם נסיונה הקצר כבר העלה כמה הופעות חוזרות, שאפשר לראותן כ„חוקים“. כך, למשל, ראינו כי לאחר 15—20 יום מגיעים הטורים הממוכנים למדרגה כזו של עיפות-אנשים ושיבוש-מכונות וציוד, שהמתקיף עומד בפני ברירה: או לתת נופש ליחידותיו המשורינות, או להחליף את אלו הפועלות ב„חזית“ ביחידות אחרות. אם כך ואם כך גורם הדבר ממילא להפסקה בפעולות. ואמנם חלות הפסקות בין גל אחד של התקפה משורינת למשנהו. כידוע, הגיעו הטורים הממוכנים הגרמנים לידי מצב של האטה ושיבוש בגמר המלחמה בפולין שארכה בס"ה שבועה-עשר יום. גם בהתקפה הגרמנית במערב, שהחלה בליל 11 במאי, באה הפסקה קצרה בגמר השבוע השלישי של ההתקפה, והיא חודשה שוב ב-4 ביוני.

סימנים לאותה שלשלת של „גלים“ אפשר להבחין גם מתוך ערפלי הידיעות המגיעות מהחזית הרוסית. ההתקפה הגרמנית החלה ביום ראשון ב-22 ביוני; בסוף השבוע השלישי חלה עמידה וארגעה זמנית בחזית; באמצע יולי פתחו הנאצים בגל התנועה השני, ובשעה שדברים אלה נכתבים לא הגיע עדיין גל זה לשיאו.

במשך חמשת השבועות שעברו מיום תחילת הפלישה הנאצית לארץ-המועצות הספיקו הגרמנים לחדור בערך כ-500—600 קילומטר לתוך הטריטוריה הרוסית בצפונה ובמרכזה של החזית (לעבר לנינגרד ומוסקבה). וכ-300 קילומטר בחלקה הדרומי (לעבר קיוב). הידיעות על הצפון הרחוק הן מעורפלות כל כך, שאין להסיק מהן כל מסקנות, אך ברי שהפולשים לא השיגו שום הישג של ממש במיצר הקרלי. לו היה שטחה של ס.ס.ס.ר דומה בשיעוריו לשטחה של צרפת, היתה מערכת ההגנה הרוסית נמצאת כיום במצב שאינו רחוק ממצבם של הצרפתים בשבוע הששי של ההתקפה הגרמנית, כאשר עברו הגרמנים את הלואר וחדרו בכמה מקומות עד 500—600 קילומטר מנקודות מוצאם. אולם למזלם של הרוסים ולמזלם של כל בני-בריתם גדולה רוסיה מצרפת כמה עשרות מונים, ובידי הנהגת הצבא הרוסי ישנן, איפוא, אפשרויות פעולה ותנועה שלא היו, ובחלקן גם לא יכלו להיות, בידי המפקדה הצרפתית.

אכן, יתכן לאמור כיום, שעם כל הישגיו הטריטוריאליים של המתקיף הגרמני, לא קרה לפי שעה בחזית הרוסית שום דבר שיערער את כוחו ואת כושר התנגדותו של הצבא הסובייטי. הנסיגה לא הפכה למפלה, וההתנגדות מבליטה יום-יום את אפיה המאורגן והמתוכן.

ב.

כושר התנגדותו של הצבא הרוסי יעלה בעינינו, אם נעריך כראוי את התנאים המדיניים-הצבאיים בהם נאלץ הצבא הזה להלחם.

לו הצטרפה רוסיה הסוביטית לבעלי-הברית עם ההתקפה הנאצית על פולין, אין ספק בדבר, שצבאות רוסיה ופולין היו מצליחים לעכב את הפולשים בביצות בילורוסיה ווהלין בעצם גשמי הסתיו הזועפים. הפולנים לבדם עיכבו בספטמבר 1939 את הגרמנים במשך שני שבועות וחצי, וודאי שהיו מעכבים אותם עוד שבוע-שבועיים לפחות, לולא מכת הצבאות הסוביטים בערפם; בראשית אוקטובר כבר פרצו גשמי-עוז בכל מחוזות בילורוסיה ואוקריינה המערבית והדרכים הפכו לשטח ביצות, ללא-מעבר לצבא משורין.

לו גם נכנסה רוסיה למלחמה לצד בעלי-הברית בשעה מאוחרת יותר, אך כל עוד היתה קיימת החזית הצרפתית, לא היה הצבא הסוביטי נאלץ ללחום באותם התנאים הקשים בהם הוא נלחם כיום. הנאצים לא היו יכולים אז לרכז את כל כוחם היבשתי במזרח, וכמו-כן לא יכלו להעביר לחזית רוסיה כמויות גדולות כל-כך מצי-האוויר שלהם.

ואילו הצטרפה ס.ס.ס.ר לצד האימפריה הבריטית עוד באביב זה, בזמן שצבא בעלי-הברית נמצא עדיין בבלקנים, באיי הים האגאי ובכרתים, היו תנאי מלחמתו של הצבא הסוביטי נוחים יותר משהם עכשיו. אז יכול היה להתקיים מגע אירי בר-פעולה בין הרוסים בצפון-הבלקנים ובין האנגלים בדרומם; קרוב לודאי, שהצי הבריטי היה מצליח לבוא לעזרת הרוסים בים השחור; וברית אנגלית-רוסית בשעה ההיא היתה ממריצה את בולגריה להכריע לטובת בלקנית אנטי-נאצית; כך היתה נוצרת בדרום-מזרחה של אירופה חזית אנטי-גרמנית שאינה מחוסרת חשיבות גם להגנת רוסיה עצמה. ואכן בשלהי אביב זה הזהירו וינסטון צ'רצ'יל וקלמנט אַטלי את הרוסים מפני מה שעתיד לבוא על ארצם לאחר נסיגת הבריטים מהים האגאי; האחרון אף רמז ברורות, שארץ הסוביטים תהא „המנה הקרובה בתפריטו של היטלר“.

ואולם, כפי שהסבירו מולוטוב ואחריו סטלין בנאומיהם הפומביים בסוף יוני, לא רצתה הממשלה הסוביטית להפר את נייטרליותה. על כרחה הוטלה עליה המלחמה ע"י היטלר; והוא פתח בה „בתנאים שהם נוחים לגרמניה ובלתי-נוחים לצבא הרוסי“*. הצבא הרוסי הוכרח, איפוא, להלחם בתנאים מדיניים-חיצוניים ואסטרטגיים-עולמיים חמורים מאד, שהם פרי מדיניות סוביטית רצופה במשך שנתיים ימים; ואם בתנאים אלה ביצע את אשר ביצע עד עכשיו, הרי זה מעיד הן על יכולתו המסורתית של החייל הרוסי והן על כוחות הפטריוטיות שהתעוררו באומות ס.ס.ס.ר עם ההתקפה הנאצית.

ג.

הצבא הרוסי אינו קטן במספרו מצבאה של גרמניה הנאצית והוא עולה עליו בהרבה מבחינת הפוטנציאל האנושי שלו. ס.ס.ס.ר מונה כמאתים מליון נפש, וגרמניה הנאצית עם כל „בעלי-בריתה“ אינה מונה יותר ממאה וחמישים מליון. אולם צידו של הצבא הנאצי, ואולי גם אימונו, עולים על אלו של הצבא האדום, ולא יחא זה מהתבונה להבטיח בשעה זו כי התקדמותם של הגרמנים תעצר בקרוב. בשעה זו מתקדמים צבאות הנאצים לעבר שלש מטרות גלויות, בעוד מטרה

* מנאמו של יוסף סטלין ברדיו.

רביעית — והיא, אולי העיקרית — מרחפת בלי הרף לפני עיניהם. המטרות הקרובות והגלויות הן — לניגוד, מוסקוה וקיוב, והקרבות המתחוללים בשבועות אלה עלולים להכריע את גורלן של שלוש ערי־הבירה. אין כל תועלת בדבר לנסות לנתח עכשו את התוצאות האפשריות במקרה ששיגו הגרמנים אחת ממטרותיהן הקרובות, או אפילו אחדות מהן; אכן דבר אחד ניתן להאמר כבר עכשו: גם לו כבשו הנאצים את קיוב, לניגוד ומוסקוה, לא השיג עדיין היטלר שום מטרה חשובה בחזית רוסיא, אם רק הצבא הרוסי יסוג מזרחית מערים אלה, כשהוא שלם בעיקרו ומלוכד ברוחו; ומבחינה אסטרטגית־עולמית יהא אז מצב הגרמנים קשה יותר מאשר בשעה שהתחילו בהתקפה על ס.ס.ס.ר.

נראה, שלאחר התקדמות נוספת יעמוד היטלר במצב כזה, בערך: חזיתו המזרחית תארך יותר ויותר, ככל שיוסיף להתקדם לטבורה של רוסיא; קו־התחבורה והאספקה שלו ימתחו לאורך מרחקים עצומים, ללא כל דוגמה בעָקְרו של הצבא הנאצי; העורף יהא רצוף ב„אדמה חרוכה“ וערים הרוסות למחצה, והמפקדה הגרמנית לא תמצא שם כל תוספת לאספקתה כאשר מצאה למכביר במערב; ובינתיים, עלולים לרדת הגשמים הגדולים ולהקפיא חלק גדול מהכוחות הנאציים המשוריינים במרחבי ערבות רוסיא ובין יערותיה. אמנם, אפשר שגם מצב מעין־זה לא היה נושא עמו סכנה חמורה למעמדה של הממלכה הנאצית, לו היתה נלחמת בברית הסובייטית בלבד; אולם הנאצים מוכרחים להעריך סיטואציה כזאת לאור הֶהתנגשות העתידה, והמכריעה, עם כוחותיהם של הבריטים והאמריקנים. אין זה סיכוי מעודד בשביל הגרמנים, לעמוד בפני ההתקפה המשוערת של בעלי־הברית ב־1942, כשחלק גדול מכוחותיהם שקוע בחזית הרוסית המרוחקת, חלק שני עסוק בשמירת קו־התחבורה הארוכים, ושוב חלק אחר תפוש בהכנעתה של אוכלוסייה המפוזרת על פני שטחים עצומים; וחזית רוסיא זו התובעת מהם הוצאה מרובה של חמרים גלמיים, נפט ושמינים בפרט, לא הוסיפה להם, לאחר כל הכיבושים הטריטוריאליים, כמות ניכרת מהנוזל היקר הזה, אשר חסרונו מדאיג אותם כל הימים.

מן הנמנע הוא, שהנאצים לא יסיקו מסקנות מהירות בנידון זה. יש יסוד לשער, כי לאחר ששיגו כמה מטרות פוליטיות־צבאיות בולטות בצפון רוסיא ובמרכזה, לא ימשיכו לאלתר בהתקדמותם מזרחה, אלא ירכזו כוחות גדולים כדי להגיע עוד לפני החורף למטרתם העיקרית — להררי קוקו ולעמקי עבר־קוקו.

ואכן, כיבוש הקוקו, על מקורות הנפט שבסביבות בקו וגְרוֹזְנִי, היה מרכז ברשות הנאצים את מרבית הנפט שבעולם הישן, ובו בזמן היה שולל את אספקת הדלק מצבא־האוויר הסובייטי ומיחידותיו המשורינות והממונעות; ולא רק זאת — כל התעשייה של ס.ס.ס.ר היתה עומדת אז בפני בעית חוסר דלק והעדר כוח־הנעה. אמנם ברשות מדינת המועצות יש מקורות נפט גם מעבר לים הכספי, באורל ובאי־סְחֵלִין, אולם אלה הנם מועטים מדי ונמצאים בקצות־ארץ מרוחקים ביותר מכדי למלא את החסר, לאחר שהמלאי במקומות ינוצל. והופעת הגרמנים בקוקו מסכנת — קודם בדרך האוויר ואח־כ־בדרך היבשה — גם את מקורות הנפט של עירק ואירן. מהקוקו יוכלו הנאצים לנסות להתקיף את הבסיס הבריטי במזרח התיכון, בטרם יגיע ריכוז כוחם של בעלי־הברית שם לדרגה גבוהה ביותר.

אין איש יכול להתנבא מראש, כיצד תתפתח ההתקפה הנאצית הקרובה על צפוננו של המזרח התיכון, כמו כן אין לדעת בשעה זו, באיזו צורה ובאיזו דרגת־התקפה ירצו הגרמנים להשתמש בדרכי המעבר התורכיים; אולם מטבען של

ההכרעות בענינים אלה שאין הן ניתנות לדחייה לזמן רב־מאוד. לא כאן המקום לדון על האמצעים הנגדיים בהם יאחזו בעלי־הברית — בריטניה ורוסיה — כדי לקדם את פני האויב כראוי; אולם חשוב הדבר שאנחנו נדע בעוד מועד, כי הפסקת־הנופש שניתנה לארץ ישראל ולסביבותיה עלולה להתקרב לקיצה במשך זמן מועט.

ד.

מלחמת הנאצים ברוסיה נוגעת בנו מבחינה משולשת. היא פוגעת באחד מגדולי הקבוצים היהודיים בגולה, היא מעוררת בעיות ציוניות חדשות, והיא מבליטה עוד יותר את מקומו המרכזי של הישוב ביהדות ובתנועה הציונית.

כשני מליון וחצי מיהודי רוסיה ומדינות־הספר נוספו על קרבנותיו של היטלר עד לשעה זו, ואיש אינו יכול לדעת מה יהא עתידם של עוד שני מיליונים במשך השבועות הקרובים ביותר. אכן, אסון זה הבליט לעיני־כל, וביחוד לעיני יהודי רוסיה הסוביטית עצמם, את אונברסליותה של הבעיה היהודית ואת אחדות גורלם של היהודים, באשר הם שם. המשבר האיום, העובר כעת על חמשת מליוני היהודים ב.ס.ס.ר., אשר חשבו את עצמם עד כה בטוחים ונבדלים בגורלם משאר יהודי הגולה, יש בו כדי להחזיר את ההרגשה הישראלית־הלאומית ואת ההכרה הציונית לבנים שנראו מנותקים ואולי אבודים לתמיד. כך מגיע, בדרך איזומה ובלתי־צפויה, כלל האומה על כל תפוצותיה ופלגותיה להבנת יחידותה בין העמים ולחיפוש פתרון משותף לצרותיה. יש לחשוש שבשטח הכיבוש ברוסיה יעשה היטלר ביהודים מה שעשה בשאר שטחי כיבושיו: היהודים יוצאו מכל תפקידים כלכליים, יהיו נדונים לבטלה־מאונס ומקומותיהם ימסרו לעמי־הארצות. לא־ברור, באיזו מידה אפשר יהיה להשיב, כתום המלחמה, את כל היהודים המנושלים הללו לעבודותיהם ומשרותיהם הקודמות אשר יתפשו בינתיים ע"י אחרים. שליטי העולם לאחר חיסולו של היטלר יצטרכו, איפוא, לדאוג להגירתם של עוד רבבות־רבבות נוספות של יהודים מאירופה.

אם מבחינת הגוף והחומר הביאה המלחמה ליהדות רוסיה אסונות כבדים בלבד, יותר כבדים מלכל אומה אחרת ב.ס.ס.ר. — האם מותר לנו לקוות, לפחות, שיוקל מצבה מבחינה לאומית־רוחנית? התנועה הציונית, העליה לארץ־ישראל, השפה והתרבות העברית היו עד כה אסורות ונרדפות ברוסיה הסוביטית. שום שפה אחרת לא נחשבה ל„קונטר־רובולוציונית“ ברחבי ב.ס.ס.ר., ואך מעט תנועות לאומיות אחרות הוכרזו שם כמזיקות ו„ריאקציוניות“ מיסודן: היחס השלילי לתנועתם הלאומית של היהודים הוסבר על ידי קשריה עם „האימפריאליזם הבריטי“ ועם ארץ מולדת הנמצאת בחסות בריטניה. ברם עכשיו, כאשר אנגליה הפכה לבן־ברית נאמן ורצוי ביותר ל.ס.ס.ר., כאשר אויביה הפנימיים של האימפריה הבריטית מוכתמים בארץ הסוביטים כ„סוכנים פאשיסטיים“, וכאשר אי־האימון ההדדי בין שתי המעצמות מתמעט והולך, — כלום ישאר עוד טעם מספיק לאיסורים על התנועה הציונית, על פיתוח השפה העברית והעליה לארץ־ישראל?

עם הבלטתו המחודשת של המזרח התיכון כמרכז למערכות עולמיות ולתהפוכות־חרב עולה חשיבותה של ארץ־ישראל העברית, הן כמקום קליטה ליהודים פליטי חורבן ופרעות, והן כמקום חישול כוח־עברי, הנכון לבוא לעזרתם של בעלי־הברית במקום שהם נצרכים ביותר לכוחות נאמנים ומסייעים. ושני התפקידים האלה — תלויים זה בזה. מוטל עלינו להפוך מכסימום של פליטים לבוני־מולדת ואנשי־חיל.

א' אב תשי"א